

ZDRAVOTNÝ STAV LESOV V ROKU 2023 V TRENČIANSKOM KRAJI

Juraj Galko

Galko, J.: Forest health in Trenčín region in 2023. APOL, 2024, vol. 5, no. 2, p. 265–269.

Abstract: A total of over 716 thousand m³ of wood was logged in the Trenčín region, Slovakia in 2023. Of this volume, sanitary felling accounted for 21.8%, in total 156 thousand m³ (mostly coniferous tree species). The majority of the wood was attacked by biotic harmful agents, specifically bark beetles on coniferous stands (60.7 thousand m³). Of this amount, up to 56 thousand m³ were infested by European spruce bark beetle (*Ips typographus*). The forest health was better, compared to previous years.

Key words: Trenčín region; sanitary felling; forest health; bark beetles

Zdravotný stav lesov v roku 2023 v Trenčianskom kraji

V Trenčianskom kraji bola v roku 2023 vykonaná celková ťažba v množstve 716 tis. m³ (219,3 tis. m³ ihličnatej a 496,7 tis. m³ listnatej hmoty) (tab. 1, obr. 1). V posledných rokoch pozorujeme potešujúci trend klesajúceho podielu náhodných ťažieb v tomto kraji (obr. 1) (Kunca et al. 2019; Galko 2020 až 2023). Najviac hmoty sa vyťažilo v okresoch Prievidza (179 tis. m³, z toho listnatá predstavuje 124,7 tis. m³) a Trenčín (121,5 tis. m³, z toho listnatá predstavuje 105,5 tis. m³). Sú to podobné hodnoty ako v predchádzajúcich rokoch.

Celková vykonaná náhodná ťažba v roku 2023 sa opäť znížila na 156 tis. m³ (104,3 tis. m³ ihličnatej a 51,7 tis. m³ listnatej hmoty) (tab. 1, obr. 1). Len pre pripomenutie napríklad v roku 2019 to bolo až 350,1 tis. m³ (268,1 tis. m³ ihličnatej a 81,9 tis. m³ listnatej hmoty). Súčasný priaznivý stav sa po niekoľkých rokoch už druhý rok dostal pod dlhodobý priemer (obr. 1).

Podiel náhodnej ťažby z celkovej predstavuje 21,8 % (v roku 2022 to bolo 20,3 %, v roku 2021 to bolo 23,4 %, v roku 2020 to bolo 33,1 %, v roku 2019 to bolo až 42 %) (obr. 1). Najviac drevnej hmoty napadnutej škodlivými činiteľmi bolo v okrese Považská Bystrica, kde sledujeme výrazný nárast oproti predošlému roku, a najmä na ihličnatých drevinách (34,8 tis. m³, z čoho 32,9 tis. m³ ihličnatej hmoty, v roku 2022 to bolo 22,7 tis. m³, z čoho 20,8 tis. m³ ihličnatej hmoty) (tab. 1). V ostatných okresoch tohto kraja došlo k poklesu objemu náhodnej ťažby oproti predošlému roku. Celková situácia v podiele náhodnej ťažby (okrem uvedeneho okresu) je stabilizovaná (obr. 1).

Podiel náhodnej vykonanej ťažby na celkovej ťažbe v Trenčianskom kraji podľa jednotlivých okresov v roku 2023 je znázornený na obrázku 2. Aj tu vidieť, že podiel náhodnej ťažby v okrese Považská Bystrica predstavoval viac ako 50 %.

Biotické škodlivé činitele napadli v roku 2023 celkom 74,9 tis. m³ (tab. 2), čo je zníženie oproti predošlým rokom (89,9 tis. m³ v roku 2022, 86,2 tis. m³ v roku 2021) a výrazne menej ako v predchádzajúcich rokoch 2020 a 2019 (132,3 tis. m³, resp. 231,5 tis. m³) (Kunca et al. 2019; Galko 2020 až 2023). Naďalej dominuje poškodenie ihličnatých porastov (60,7 tis. m³), množstvo sa však oproti predošlým rokom naďalej znížilo.

Medzi biotickými škodcami absolútne dominuje podkôrny hmyz, ktorý celkom napadol 61,1 tis. m³. Je to výrazne menej ako v predošlom roku (74 tis. m³ hmoty), a podobne ako v roku 2021 (63 tis. m³ hmoty). Celkovo najhoršia situácia v premnožení podkôrneho hmyzu bola ešte v rokoch predtým (v 2020 107 tis. m³, v 2019 213 tis. m³ a v roku 2018 176,5 tis. m³). Tak ako aj za posledné roky, takmer všetka táto napadnutá hmota bola ihličnatá (59,3 tis. m³). Podkôrnym hmyzom boli už tradične najviac napadnuté okresy na Považí, na Myjavsku a v okolí Prievidze. Naďalej dominuje najmä poškodenie lykožrútom smrekovým, ktorý napadol za celý kraj 56 tis. m³, avšak je to výrazné zníženie oproti predošlému roku (69,5 tis. m³), a podobne ako v roku 2021 (54 tis. m³). V predchádzajúcich rokoch to bolo až 94,6 tis. m³, v roku 2020, resp. až 173,1 tis. m³ v roku 2019.

Toto je v posledných rokoch absolútne najvýznamnejší škodca v tomto kraji. Treba mu venovať maximálnu pozornosť. Iným podkôrným hmyzom bolo napadnutých 3,3 tis. m³ (tab. 2) a ostatné druhy z tejto skupiny napadli podstatne menej hmoty.

Huby napadli v Trenčianskom kraji v roku 2023 celkom 12 tis. m³, z toho 1 tis. m³ ihličnatej hmoty a 11 tis. m³ listnatej hmoty (tab. 2). Je to pokles, nakoľko v predošlých dvoch rokoch to bolo 14,7 tis. m³, z toho 1,2 tis. m³ ihličnatej hmoty a 13,4 tis. m³ listnatej hmoty, resp. 21,2 tis. m³, z toho 9,8 tis. m³ ihličnatej hmoty a 11,4 tis. m³ listnatej hmoty.

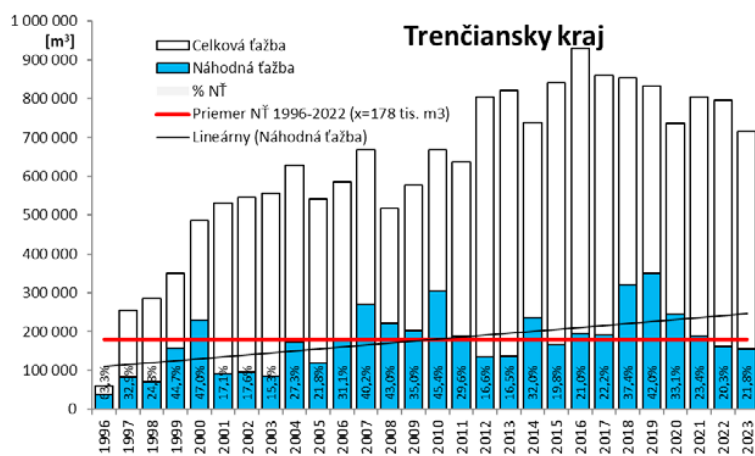
Poškodenie abiotickými škodlivými činiteľmi dosiahlo za rok 2023 celkom 79,6 tis. m³, z toho 43,6 tis. m³ ihličnatej hmoty a 36 tis. m³ listnatej hmoty (tab. 2). V predchádzajúcich rokoch to bolo 70,9 tis. m³, resp. 102 tis. m³, resp. 110,9 tis. m³, resp. 118 tis. m³, resp. 133 tis. m³. Opäť najvýznamnejším činiteľom z tejto skupiny bol vietor, ktorý poškodil 60,1 tis. m³ hmoty (tab. 2) (v predošlých rokoch 40 tis. m³, resp. 75,2 tis. m³, resp. 86,8 tis. m³, resp. 90,3 tis. m³, resp. 117 tis. m³ hmoty). Druhý najvýznamnejší škodlivý činiteľ z tejto skupiny, t. j. sucho a úpal, poškodil celkom 18,6 tis. m³ (z toho 12,2 tis. m³ listnatej). Vzhľadom na extrémne suchý rok 2022 to bolo v predošlom roku viac (cez 30 tis. m³ hmoty, z toho listnatej 21 tis. m³).

Antropogénnymi škodlivými činiteľmi bolo poškodených 1 472 m³ hmoty (54 m³ ihličnatej hmoty a 1 418 m³ listnatej hmoty). Je to výrazný nárast oproti predošlým rokom (448 m³ hmoty, resp. 446 m³ hmoty) za ktorým sú najmä požiarom poškodené listnaté porasty (1 229 m³) (tab. 2).

Tabuľka 1. Objem náhodnej a celkovej ťažby v roku 2023 podľa okresov Trenčianskeho kraja.

Table 1. The volume of sanitary and total felling in 2023 by districts of Trenčín region.

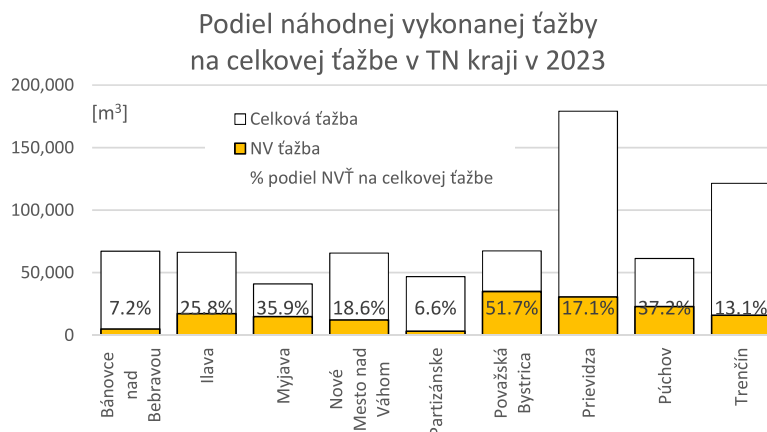
Okresy	NV – náhodná vykonaná [m ³]			Podiel náhodnej vykonanej na celkovej ťažbe	Celková ťažba [m ³]		
	Ihličnaté dreviny	Listnaté dreviny	Spolu		Ihličnaté dreviny	Listnaté dreviny	Spolu
Bánovce nad Bebravou	1 702	3 119	4 821	7,2 %	12 946	54 240	67 186
Ilava	8 066	9 016	17 082	25,8 %	18 753	47 576	66 329
Myjava	10 060	4 650	14 710	35,9 %	14 714	26 223	40 937
Nové Mesto nad Váhom	6 839	5 325	12 164	18,6 %	10 576	54 916	65 492
Partizánske	998	2 114	3 112	6,6 %	4 111	42 766	46 877
Považská Bystrica	32 869	1 970	34 839	51,7 %	51 672	15 728	67 400
Prievidza	20 967	9 640	30 607	17,1 %	54 351	124 682	179 033
Púchov	18 187	4 588	22 775	37,2 %	36 218	25 086	61 304
Trenčín	4 652	11 230	15 882	13,1 %	15 939	105 518	121 457
Spolu	104 340	51 652	155 992	21,8 %	219 280	496 735	716 015

Obrázok 1. Vývoj podielu náhodnej vykonanej ťažby na celkovej ťažbe v Trenčianskom kraji.

Figure 1. Development of sanitary felling share in total felling volume in the Trenčín region.

Podiel jednotlivých skupín škodlivých činiteľov na náhodnej vykonanej ťažbe v Trenčianskom kraji v roku 2023 je zachytený na obrázku 3.

Obrázok 2. Podiel náhodnej vykonanej ťažby na celkovej ťažbe v Trenčianskom kraji podľa okresov v roku 2023.

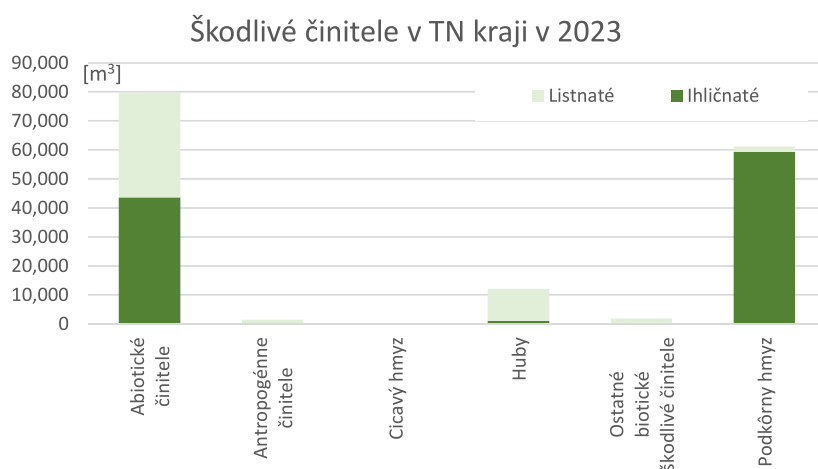
Figure 2. Sanitary felling share in total felling volume in 2023 by districts of the Trenčín region.

Tabuľka 2. Výskyt škodlivých činiteľov v lesoch Trenčianskeho kraja v roku 2023.

Table 2. The volume of sanitary felling in Trenčín region by the group of pest agents in 2023.

Činitele	Dreviny [m³]		
	Ihličnaté	Listnaté	Spolu
Abiotické škodlivé činitele	43 614	36 002	79 616
Abiotické činitele	43 614	36 002	79 616
Iné abiotické	390	47	437
Sneh	232	150	382
Sucho a úpal	6 462	12 185	18 647
Vietor	36 530	23 620	60 150
Antropogénne škodlivé činitele	54	1 418	1 472
Antropogénne činitele	54	1 418	1 472
Imisie	0	104	104
Iné antropogénne	0	1	1
Odcudzenie dreva	40	84	124
Požiare	14	1 229	1 243
Biotické škodlivé činitele	60 672	14 232	74 904
Cicavý hmyz	0	9	9
Iný cicavý hmyz	0	9	9
Huby	1 001	11 002	12 003
Hniloby	390	640	1 030
Hrdze	7	0	7
Iné huby	488	9 595	10 083
Podpňovka	116	0	116
Tracheomykózy	0	767	767
Ostatné biotické škodlivé činitele	373	1 422	1 795
Iné biotické	357	722	1 079
Obhryz a lúpanie zverou	10	68	78
Odhryz zverou	6	632	638
Podkórny hmyz	59 298	1 799	61 097

Činitele	Dreviny [m ³]		
	Ihličnaté	Listnaté	Spolu
Iný podkôrný hmyz	1 845	1 444	3 289
Lykožrút bukový	0	57	57
Lykožrút lesklý	407	0	407
Lykožrút smrekovcový	270	0	270
Lykožrút smrekový	56 074	0	56 074
Lykožrúty na jedli	388	0	388
Podkôrnik dubový	0	298	298
Podkôrnikové na borovici	314	0	314
Spolu	104 340	51 652	155 992

Obrázok 3. Podiel jednotlivých skupín škodlivých činiteľov na náhodnej vykonanej ťažbe v Trenčianskom kraji v roku 2023.

Figure 3. The volume of sanitary felling in Trenčín region by the group of pest agents in 2023.

Prognóza vývoja zdravotného stavu lesov v Trenčianskom kraji

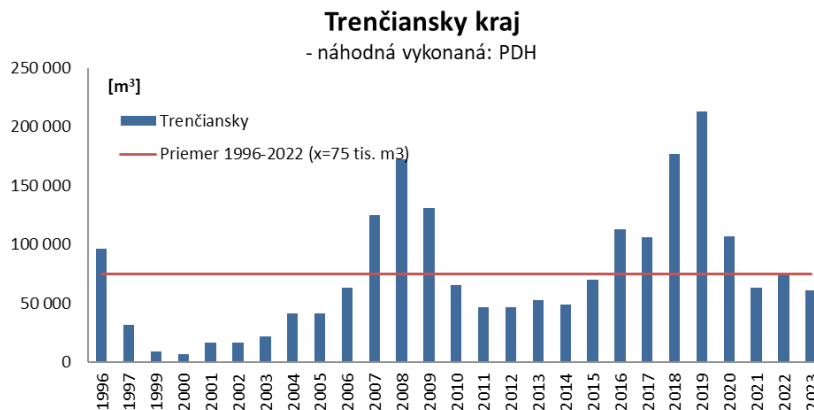
Výrazné sucho, nerovnomernosť rozloženia zrážok a vlny horúčav v posledných rokoch významne oslabuje porasty nielen v Trenčianskom kraji, ale na celom území Slovenska. Je potešujúce, že posledné 3 roky sa dostalo množstvo náhodnej ťažby v tomto kraji pod dlhodobý priemer (obr. 4).

LOS stále upozorňuje, že treba venovať maximálnu starostlivosť monitoringu zdravotného stavu smrekových porastov v tomto kraji aj v nasledujúcich rokoch. Iba rýchlou determináciou poškodenia a rýchlym vyťažením a asanovaním napadnutého dreva môžeme zabrániť šíreniu podkôrneho hmyzu, najmä lykožrúta smrekového na smreku. Pozornosť treba venovať aj mladým smrekovým porastom.

V dubových porastoch s výskytom imelovca odporúčame pri pestovných zásahoch nad 50 rokov prednostne vyberať z porastov imelovcom napadnuté duby. Odumierajúce a čerstvo odumreté duby sú zdrojom šírenia podkôrných a drevkazných druhov. Tu musí byť dodržaná porastová hygiena. Taktiež sa na celom území rozšírila nepôvodná bzdocha, sietnička dubová (*Corythucha arcuata*), ktorá svojim cicaním na spodnej strane listov bude do budúca oslabovať zdravotný stav dubových porastoch.

V celom kraji sa vyskytuje množstvo starších bukových porastov s presychajúcimi korunami. Tieto oslabené porasty (stromy) sú hosťiteľmi pre podkôrných škodcov ako lykožrút bukový (*Taphrorychus bicolor*) a krasoň zelenkastý (*Agrilus viridis*), prípadne ďalším škodcom, najmä hubovým patogénom. Takto oslabeným porastom odporúčame venovať pozornosť a stromy s odumretou korunou 50 % a viac odporúčame z porastu odstrániť.

Už chronický je taktiež problém s jaseňovými porastami, ktoré sú napádané tracheomykóznou hubou čiašočka jaseňová (*Hymenoscyphus fraxineus*), spolu s podpňovkou (*Armillaria* spp.) a následne sú obsadzované podkôrným hmyzom (*Hylesinus varius*, *H. crenatus*). Tu taktiež platí hygiena porastov. Napadnuté stromy nám označia ďatle v priebehu zimy. Tieto treba do konca marca vyťažiť.

Obrázok 4. Vývoj vykonanej náhodnej ťažby spôsobenej podkôrným a drevokazným hmyzom v Trenčianskom kraji.
Figure 4. Development of sanitary felling caused by bark beetles and wood-boring insects in the Trenčín region.

PodĎakovanie

Tento článok vznikol vďaka podpore výskumným projektom Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-21-0131, APVV-22-0545 APVV-22-0399 a APVV-23-0156, ďalej „Progresívne metódy ochrany lesa v meniacich sa ekologických podmienkach (PROMOLES)“, projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301). Tento článok vznikol aj vďaka spolufinancovaniu Európskej komisie v rámci projektu Ligno-Silva [Grant Agreement #101059552] v rámci akcie Horizon Europe Teaming for Excellence.

Literatúra

- Kunca, A. a kol., 2019: Výskyt škodlivých činiteľov v lesoch Slovenska za rok 2018 a prognóza ich vývoja na rok 2019. Účelový elaborát, Zvolen, Národné lesnícke centrum, 92 s.
- Galko, J., 2020: Zdravotný stav lesov v roku 2019 v Trenčianskom kraji. APOL, 1:189–193.
- Galko, J., 2021: Zdravotný stav lesov v Trenčianskom kraji. APOL, 2:266–270.
- Galko, J., 2022: Zdravotný stav lesov v Trenčianskom kraji. APOL, 3:334–338.
- Galko, J., 2023: Zdravotný stav lesov v Trenčianskom kraji. APOL, 4:272–276.

ADRESA

Ing. Juraj Galko, PhD.
Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav Zvolen
Lesnícka ochranná služba
Lesnícka 11
SK–969 01 Banská Štiavnica
e-mail: juraj.galko@nlcsk.org